

EEN STERK VERHAAL

Kwalitatief onderzoek naar de processen binnen de groepssessies van een levensverhaal interventie ter bevordering van herstel bij mensen met persoonlijkheidsstoornissen in de derdelijns gezondheidszorg.

M. Huijbers

Masterthesis Positieve Psychologie en Technologie

10 december 2019

Universiteit Twente

Thesisbegeleiders

prof. dr. G.J. Westerhof

C. Ullrich MSc

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op de eerste pilot van de levensverhaal interventie ‘Een Sterk Verhaal’ ter bevordering van herstel bij mensen met persoonlijkheidsstoornissen in de derdelijns gezondheidszorg. Het doel van dit onderzoek is om zicht te krijgen op de processen van de groepssessies van de interventie. Dit onderzoek is uitgevoerd bij Scelta Apeldoorn, een expertise centrum op het gebied van behandeling van persoonlijkheidsstoornissen. De onderzoeksgroep bestond uit 12 patiënten uit zowel de kliniek als de dagkliniek van Scelta Apeldoorn. Een observator, twee behandelaren, een basispsycholoog en een klinisch psycholoog begeleiden deze interventie. De audio opnames zijn getranscribeerd en daaruit zijn 442 fragmenten geïdentificeerd uit vier groepssessies van de interventie.

De processen in de groepssessies zijn geanalyseerd aan de hand van het thema-gecentreerde interactie (TGI) model. Daarbij komen de thema's *Taak*, *Groepsproces*, *Individueel proces* en *Context* naar voren. Deze thema's zijn toegekend aan de negen subcodes uit het analyseproces: ‘Belemmering’, ‘Negatieve emotie’, ‘Ideeën’, ‘Positieve emotie’, ‘Behoeftes’, ‘Evaluatief’, ‘Informatie’, ‘Ondersteuning’ en ‘Lachmoment’. Bij het analyseren van de *Context* is een interpretatiekader gebruikt om in zijn algemeenheid te bekijken wat in de groepssessies gebeurt.

Het *Individueel Proces* komt het meest naar voren in de interventie, gevolgd door de *Taak* en het *Groepsproces*. De analyse geeft aan dat de themaverdeling te maken heeft met de inhoud van de sessie, de reactie van de begeleiders en de reactie van de deelnemers in de groep. De thema's van het TGI model zijn goed te herkennen in de interventie en lijkt daarmee passend om een groepsinterventie te analyseren. De processen binnen de thema's zouden echter nog specifiekere benoemd kunnen worden door middel van extra subcodes.

Sleutelwoorden: levensverhaal interventie; persoonlijkheidsstoornissen; thema-gecentreerde interactie (TGI).

Abstract

This research focuses on the first pilot of the life story intervention "Een Sterk Verhaal" to promote recovery in people with personality disorders in third-line health care. The purpose of this research is to gain insight into the processes of the group sessions of the intervention. This research was conducted at Scelta Apeldoorn, an expertise center in the field of treatment of personality disorders. The research group consisted of 12 patients from both the clinic and the day clinic of Scelta Apeldoorn. An observer, two practitioners, a basic psychologist and a clinical psychologist supervise this intervention. The audio recordings are transcribed and 442 fragments have been identified from four group sessions of the intervention.

The processes in the group sessions were analyzed on the basis of the theme-centered interaction (TCI) model. The themes *Task*, *Group process*, *Individual process* and *Context* are highlighted. These themes are assigned to the nine subcodes from the analysis process: "Obstacle," "Negative emotion," "Ideas," "Positive emotion," "Need," "Evaluative," "Information," "Support," and "Laughing." When analyzing the *Context*, an interpretation framework was used to look in general what happened in the group sessions.

The *Individual Process* is most prominent in the intervention, followed by the *Task* and the *Group Process*. The analysis indicates that the theme distribution is related to the content of the session, the response of the supervisors and the response of the participants in the group. The themes of the TCI model are easily recognizable in the intervention and seem to be appropriate for analyzing a group intervention. However, the processes within the themes could be named more specifically by means of additional subcodes.

Keywords: life story intervention; personality disorders; theme-centered interaction (TCI).

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Methode.....	12
Resultaten	16
Discussie.....	28
Verwijzingen	35

Inleiding

Persoonlijkheidsstoornissen gaan gepaard met een lage kwaliteit van leven en hoge kosten (Soeteman, Hakkaart-van Roijen, Verheul, & Busschbach, 2008). Deze last maakt dat continue gewerkt wordt aan verdere ontwikkeling van (kosten)effectieve behandelingen voor deze populatie. ‘Een Sterk Verhaal’ is een levensverhaal interventie ter bevordering van herstel bij mensen met persoonlijkheidsstoornissen in de derdelijns gezondheidszorg. Deze interventie is gebaseerd op de narratieve psychologie en verkeert nog in ontwikkelingsfase (Universiteit Twente, 2019). Veel andere interventies richten zich op klinisch en functioneel herstel. De interventie ‘Een Sterk Verhaal’ richt zich op persoonlijk en maatschappelijk herstel. Op dit moment wordt deze interventie geïmplementeerd bij Scelta Apeldoorn, een behandelcentrum voor mensen met persoonlijkheidsproblematiek. Het onderzoek spitst zich toe op wat in de groepssessies van deze interventie gebeurt en op welke manier dit bijdraagt aan het proces van de interventie.

Persoonlijkheidsstoornissen

De term ‘persoonlijkheid’ verwijst naar het patroon van gedachten, gevoelens en gedragingen dat ieder van ons het individu maakt dat we zijn. Dit is flexibel; ons gedrag verschilt afhankelijk van de verschillende sociale situaties waarin we ons bevinden (Gask, Evans, & Kessler, 2013). Bij mensen met een persoonlijkheidsstoornis zijn bepaalde persoonlijkheidstrekken zo sterk aanwezig dat het aanpassen (in sociale situaties) niet meer lukt (Derksen, 2001). Hierdoor hebben deze mensen strubbelingen in het contact met anderen en lopen zij vaak vast op verschillende gebieden zoals studie, werk en sociaal leven (Arntz & Bögels, 2000). Het Trimbos-instituut (2013) stelt dat bij 13,5% van de algemene bevolking een persoonlijkheidsstoornis kan worden vastgesteld. Mensen met persoonlijkheidsproblematiek hebben last van vaak heftige of ingehouden emoties, storende gedachten, wisselende stemmingen of laten gedrag zien dat voor de omgeving of henzelf nadelige gevolgen heeft (MBT Nederland, 2019). Deze persoonlijkheidsproblematieklachten zijn langdurig aanwezig en komen niet voor in periodes. Dit laatste is bijvoorbeeld wel het geval bij angststoornissen of depressies (Vandereycken, Hoogduin, & Emmelkamp, 2008).

Binnen de geestelijke gezondheidszorg (ggz) is een opdeling gemaakt in zorgaanbod. Bij eerstelijnszorg kan een patiënt zelf naar een zorgverlener stappen zonder verplichte doorverwijzing. Dit betreft de eerste deskundige opvang, maar is nog niet bijzonder gespecialiseerd en vindt niet in een ziekenhuis plaats. Daarnaast is er het tweedelijns zorgaanbod in algemene ziekenhuizen of zorgcentra. Dit zorgaanbod is enkel toegankelijk na

doorverwijzing van een andere zorgverlener. Ten slotte is er de derdelijnszorg, die intramuraal en zeer gespecialiseerd is en alleen mogelijk op doorverwijzing. Deze derdelijnszorg vindt enkel plaats in gespecialiseerde ziekenhuizen of zorgcentra (Beddeleem & Lysebetten, 2019). Scelta biedt derdelijnszorg aan voor mensen met persoonlijkheidsproblematiek.

Voor mensen met persoonlijkheidsproblematiek zijn verschillende behandelmethodieken mogelijk. Daarbij zijn ook verschillen tussen individuele en groepsbehandeling. In de richtlijnen voor persoonlijkheidsstoornissen staat dat psychotherapie als eerste stap voor de brede range van persoonlijkheidsstoornissen in de behandeling wordt ingezet. Dit wordt eventueel ondersteund met andere behandelvormen. Medicatie kan mogelijk worden ingezet om comorbiditeit of persoonlijkheidssymptomen te verminderen (Meekeren van & Korrelboom, 2001). Behandelmethodieken zijn vaak op klinisch herstel gericht. De interventie ‘Een Sterk Verhaal’ is aanvullend en richt zich op sociaal en maatschappelijk herstel. Onderzoek laat zien dat psychotherapie bijdraagt aan klinisch en functioneel herstel bij mensen met een persoonlijkheidsstoornis ook in de derdelijns geestelijke gezondheidszorg (Landelijke Stuurgroep Multidisciplinaire Richtlijnontwikkeling, 2008). Deze methodiek laat zien dat er sprake is van klachtherstel. Dit toont echter nog niet aan dat ook sprake is van maatschappelijk en persoonlijk herstel (Chakhssi, F.; Westerhof, G.J.; Ullrich, C., 2018). De groepsinterventie ‘Een Sterk Verhaal’ richt zich juist op maatschappelijk en persoonlijk herstel bij mensen met persoonlijkheidsproblematiek.

‘Een Sterk Verhaal’

In de interventie ‘Een Sterk Verhaal’ schrijven deelnemers een verhaal aan de hand van een gepersonaliseerd drieluik van het verleden, heden en de toekomst. Deze methodiek lijkt goed aan te sluiten bij het werken aan herstel en richten op de toekomst bij de mensen met persoonlijkheidsproblematiek. De oorzaak voor de ontwikkeling van pathologie ligt vaak in het verleden (van der Molen, Simon, & van Lankveld, 2015). De zelfgeschreven verhalen in de interventie vormen uiteindelijk een inspirerend verhaal voor maatschappelijk en persoonlijk herstel (Universiteit Twente, 2019).

De interventie ‘Een Sterk Verhaal’ is opgezet vanuit een narratief kader dat mogelijkheden biedt om op een gepersonaliseerde wijze te werken aan persoonlijk en maatschappelijk herstel. Deze benadering maakt onderscheid tussen de persoon en de stoornis. Het laat zien dat verhalen bijdragen aan relaties, richting en betekenis geven in het leven en in gaan op het unieke verhaal van de persoon (Universiteit Twente, 2019). Het narratieve kader (Mendes, et al., 2010) is gericht op de strategieën en processen waarmee

patiënt en therapeut de gebeurtenissen van het dagelijks leven door middel van schrijven transformeren tot een betekenisvol verhaal. Op deze manier wordt zowel het zelfgevoel van de patiënt als het perspectief van anderen in de wereld georganiseerd en gepresenteerd (Angus, Levitt, & Hardtke, 1999). Binnen de narratieve psychologie worden door schrijven en door vertellen van verhalen over gebeurtenissen in het leven betekenis en ordening gegeven. Hiermee kan identiteit worden uitgedrukt (Westerhof & Bohlmeijer, 2010). Getracht wordt de persoon in kwestie na te laten denken over het eigen verhaal en het op een meer holistische manier te benaderen. Het is hierbij van belang dat problemen, volgens de narratieve psychologie, niet in de persoon of karakter van de mens worden gezien maar in de verhalen waarmee iemand zijn werkelijkheid heeft opgebouwd (White & Epston, 1990).

White en Epston (1990) stellen dat het waarnemen van gebeurtenissen om ons heen volledig afhangt van de interpretatie(s) van de betrokkene(n). Bij de narratieve therapie is het van belang dat patiënten geholpen worden bij het externaliseren van het probleem. Zij worden geholpen bij het ontdekken van eigen identiteit door middel van het versterken van het zelfsturend vermogen, aldus Polkinhorne (1988). Vanuit de narratieve therapie wordt gestreefd naar een therapeutische relatie van samenwerking (White, 2007). Door deze samenwerking tussen patiënt en therapeut wordt de patiënt in staat gesteld zijn eigen ontwikkelproces te organiseren en te ontdekken. Deze samenwerking en gelijkwaardigheid staan binnen narratieve therapie voorop vanuit de overtuiging dat de patiënt de meeste kennis over zichzelf bezit (White & Epston, 1990). De narratieve psychologie heeft zich ontwikkeld tot verschillende behandeltoepassingen in psychotherapie en is één van de meest invloedrijke behandeltoepassingen geworden (Matos, Santos, Goncalves, & Martins, 2009).

Het proces van delen is een belangrijk aspect in de onderzochte interventie. In de groepssessies van de interventie 'Een Sterk Verhaal' worden de deelnemers gevraagd om de zelfgeschreven verhalen te delen binnen de groepssessies. Dit sluit aan bij de narratieve therapie waarbij een techniek is ontwikkeld om verhalen te delen: de definitional ceremonies (White M., 2007). Door middel van deze techniek wordt een patiënt in staat gesteld om het levensverhaal te vertellen aan een publiek. Hierbij nodigt de vertellende persoon de groep uit om zich in te leven in zijn of haar wereld. Beide partijen kunnen vervolgens nadenken over wat er is gedeeld. Hiervoor is een veilig en open groepsklimaat belangrijk (Van Vreeswijk & Broersen, 2013). Onderzoek laat zien dat de wijze waarop iemand wordt beïnvloed door de omgeving veel voorkomt (Polkinghorne, 1988). Dit is interessant omdat het raakvlakken lijkt te hebben met het delen van verhalen in de groepssessies. Hierbij is de gecreëerde context flexibel en aanpasbaar en een veilig groepsklimaat belangrijk.

Groepsdynamica van de interventie ‘Een Sterk Verhaal’

Groepsdynamica lijkt een passend thema bij de interventie te zijn. White (2007) stelt dat identiteit relationeel is en in relatie staat met een ander. Bij de verduidelijking van de identiteit van een persoon speelt de sociale omgeving, het systeem, een grote rol. Via de groepsdynamica kan geanalyseerd worden welke invloed participant en zijn sociale omgeving op elkaar hebben. Groepsdynamica omvat de studie naar het gedrag van mensen in kleine groepen. Er zijn verschillende onderzoeken die de kracht van groepen beschrijven. Groepen bieden de deelnemers mogelijkheden om van elkaar te leren door middel van ervaring, informatie, feedback en interactie. Daarnaast helpen groepen om de deelnemers erkenning en herkenning te laten vinden voor de eigen problematiek. Tevens kunnen groepen de deelnemers op verschillende manieren aanspreken. Er kan dan een rolwisseling ontstaan tussen de helper en geholpene (Goossens, 2001). Yalom (2001) stelt dat er een aantal genezende factoren bij groepstherapie zijn zoals groepscohesie, universaliteit, zelfinzicht, het wekken van hoop, identificatie, humor en existentiële factoren. Hierdoor kunnen groepen een sterk medium zijn voor gedragsverandering en andere leerprocessen. Er is echter ook een keerzijde aan groepen: er kan sprake zijn van pestgedrag, machtsmisbruik en emotionele chantage. In een groep is het belangrijk dat de focus ligt op verbinding met elkaar aangaan en voor elkaar van betekenis worden (Remmerswaal, 2013).

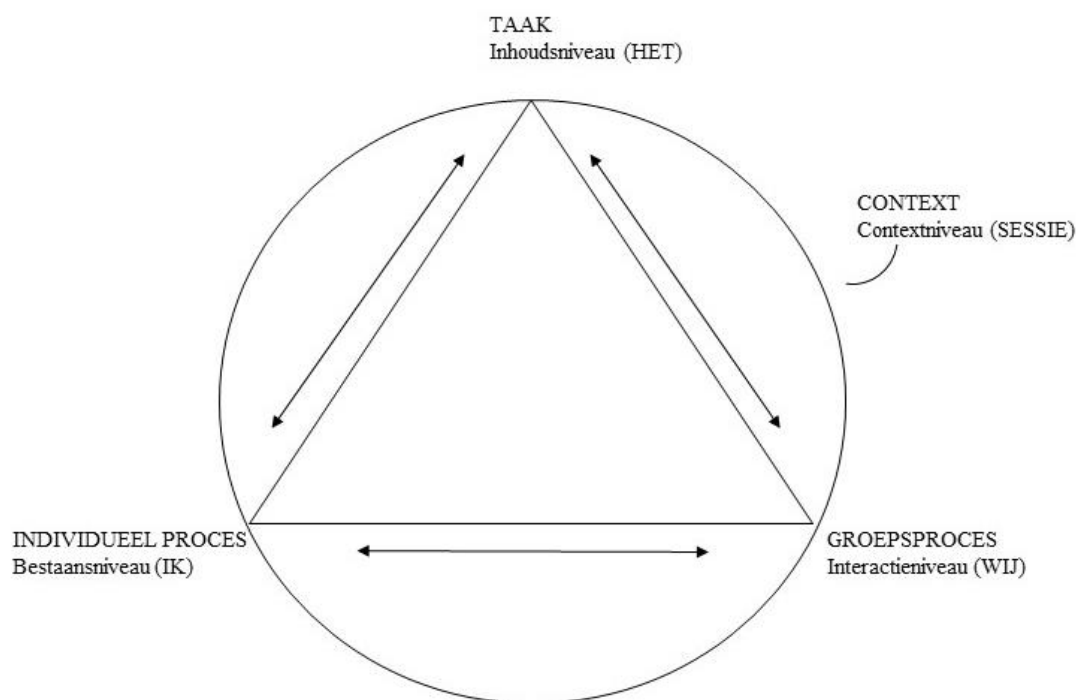
Binnen de groepsdynamica is een groot aanbod aan theoretische onderbouwingen. Voor deze studie wordt de benadering van Remmerswaal (2013) beschreven waarbij hij stelt dat iedere groep op twee niveaus functioneert en beide steeds aanwezig zijn. Dit omvat het taakniveau en sociaal-emotioneel niveau. Hierbij verwijst het taakniveau naar de inhoud van de omschreven taak die binnen de groep uitgevoerd moet worden. Wat er gedaan en gezegd wordt met betrekking tot de inhoud hoort bij dit niveau. Daarnaast verwijst het sociaal-emotionele niveau naar de manier waarop met elkaar wordt omgegaan tijdens de uitvoering van bovengenoemde taak. Op dit niveau worden meerdere psychologische functies vervuld. Deze tweedeling in taakgerichtheid en sociaal-emotionele gerichtheid is een centraal thema in de groepsdynamica dat doorwerkt in de behandeling van diverse groepsdynamische onderwerpen aldus Remmerswaal (2013). Deze tweedeling lijkt echter te grof voor het beter willen begrijpen van groepen. Daarom is er gekozen voor een model dat een indeling maakt op vier niveaus. In dit model komen ook de niveaus van Remmerswaal (2013) terug.

Thema-gecentreerde interactiemodel (TGI)

Om de groepsdynamica van de interventie ‘Een Sterk Verhaal’ te kunnen ontrafelen zal dit onderzoek zich toespitsen op het thema-gecentreerde interactie model (TGI). Dit model

is ontwikkeld door Ruth Cohn (2017); zie ook Figuur 1. In dit model komen de eerder genoemde interactieniveaus terug op een meer onderscheidende manier. Het TGI model is ontwikkeld vanuit zowel de humanistische psychologie als de psychoanalyse. Het richt zich op het vastleggen van thema's en processen die zich voordoen in een groepssituatie. Daarnaast is deze methode ontwikkeld om collectief leren en werken in groepen te verbeteren (Schneider-Landolf, Spielmann, & Zitterbarth, 2017). Een van de uitgangspunten van dit model is het dynamisch balanceren tussen de verschillende thema's. Dit model gaat er vanuit dat steeds gebalanceerd wordt tussen de volgende vier thema's:

1. Taak: inhoudsniveau
2. Individueel proces: bestaansniveau
3. Groepsproces: interactieniveau
4. Context: contextniveau



Figuur 1. Het model van de TGI beschreven aan de hand van de termen van Cohn (1997).

Het TGI model maakt het mogelijk dat processen in groepen, teams en organisaties beter kunnen worden geanalyseerd, gepland, gestuurd en vormgegeven (Cohn, 1997). De verschillende niveaus worden hierna verder toegelicht.

Bij het inhoudsniveau, ofwel de *Taak*, wordt gekeken naar de gespreksinhoud, waarbij de inhoud van de interventie aan bod komt. Op dit niveau dient de groep helder te hebben waar de taak over gaat. Wanneer de inhoud niet duidelijk is, kan de groep stuurloos worden (Remmerswaal, 2013). Het duidelijk hebben van de inhoud kan de groep storingen besparen.

Wanneer gekeken wordt naar het *Individueel proces* (bestaansniveau) ligt de focus op de binnenwereld van de participant en het tegemoet komen aan zijn psychosociale behoeften. Behoeftes aan veiligheid, erbij horen, respect, zingeving, erkenning en waardering zijn behoeftes die daar onder kunnen vallen. Het bestaansniveau komt het duidelijkst naar voren zodra in de groep gevoelens van onzekerheid en angst spelen (Yalom, 2001). Eveneens komt het bestaansniveau naar voren wanneer groepsleden op directe of indirecte wijze erkenning proberen te vinden voor hun gedrag, hun gedachten of gevoelens. Deze hebben vaak te maken met eigen identiteit of zelfbeeld (Remmerswaal, 2013).

In het *Groepsproces* wordt gekeken naar het interactieniveau binnen de groep. De interactiedynamiek komt naar voren in patronen van interacties tussen de participanten. Hierdoor kan bijvoorbeeld de kracht van de groep versterkt worden. Dit speelt ook bij groepstherapiefactoren waaronder groepscohesie, universaliteit en humor (Yalom, 2001). Daarnaast kan een deelnemer zijn gedrag evalueren. Daarmee vergelijkt iemand zichzelf met de andere groepsleden van zijn referentiegroep. Ook al behoort iemand niet tot een bepaalde groep, dan kan hij er toch door beïnvloed worden (Remmerswaal 2013).

Afsluitend is er in het model de *Context*. De context is in dit onderzoek bijvoorbeeld de groepssessie waarin de participanten bewegen en het uitgangspunt waar dit gehele interactiemodel in beweegt. In de context kan gekeken worden naar de groep als geheel. Er zijn verschillende soorten groepen. Een groep met therapeutische achtergrond voor psychiatrische patiënten heeft een ander doel dan bijvoorbeeld een trainingsgroep voor bedrijven. In een therapiegroep is de situatie voor de deelnemer bedreigender. Hierbij zal de begeleiding meer ondersteuning moeten bieden. In de therapiegroep wordt bijvoorbeeld gedrag gehanteerd als middel om meer duidelijkheid te krijgen over de onderliggende motivaties. Een andere bron van spanning kan zijn dat de aandacht meer gevestigd is op de individuele leden in de groep. Dit in tegenstelling tot een trainingsgroep waarbij vaak de groep het middelpunt is. Dit maakt dat in een therapiegroep een individu meer van zichzelf zal moeten laten zien dan een individu in een trainingsgroep (Hermanns, Nijnatten, Verheij, & Reuling, 2005). Daarbij vormt verbale communicatie een belangrijke vorm van interactie in groepen. Een groep kan als een systeem gezien worden met interacterende individuen. Onderzoek toonde aan dat indien er frequente interacties zijn tussen de leden van een groep,

er gevoelens van onderlinge genegenheid groeien. Deze gevoelens zullen op hun beurt leiden tot verdere interacties, wat bijdraagt aan het groepsproces (Park & Hinsz, 2015).

De interventie ‘Een Sterk Verhaal’ is opgezet vanuit een narratief kader. Daarnaast zijn ook de aspecten van de groepsdynamica aan het licht gebracht. Er is echter nog weinig bekend over welke processen naar voren komen in deze interventie. De interventie verkeert nog in de pilotfase en deze studie kan bijdragen aan het evalueren daarvan. Het toepassen van het TGI model lijkt passend om zicht te krijgen op de wijze waarop de interventie in de praktijk werkt. In de groepssessies van de interventie worden verschillende onderwerpen behandeld. Het is interessant om te onderzoeken of de processen daarin verschillen of overeenkomen. Vanuit dit perspectief zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. Wat zijn de verschillende processen tijdens de groepssessies van de interventie ‘Een Sterk Verhaal’?
2. Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen de groepssessies van de interventie ‘Een Sterk Verhaal’?
3. Hoe kunnen de verschillende processen tijdens de groepssessies van de interventie ‘Een Sterk Verhaal’ vanuit de context worden geïnterpreteerd?

Methode

Setting

Dit onderzoek is uitgevoerd bij Scelta Apeldoorn, een expertise centrum op het gebied van behandeling van persoonlijkheidsstoornissen. Scelta Apeldoorn maakt deel uit van GGNet, een ggz organisatie die zich inzet om de pathologische kenmerken van persoonlijkheidsstoornissen te verminderen en daarnaast de kwaliteit van leven inclusief welbevinden te vergroten. Bij Scelta Apeldoorn spelen levensverhalen al een belangrijke rol in de behandeling. De patiënten die in behandeling komen worden gevraagd een verhaal over hun leven te schrijven. Deze verhalen worden ook gebruikt in de behandeling. Scelta Apeldoorn heeft de behoefte om de professionaliteit in het werken met levensverhalen te versterken en is daartoe een onderzoekssamenwerking aangegaan met Universiteit Twente. Het doel daarvan is om deze levensverhalen interventie verder te ontwikkelen en te evalueren (Universiteit Twente, 2019).

Interventie

De interventie ‘Een Sterk Verhaal’ duurt 11 weken met wekelijkse groepsessies van 105 minuten. De interventie bestaat inhoudelijk uit een gepersonaliseerd drieluik van het verleden, een specifiek keerpunt en het heden met zicht op de toekomst. In de groepsessies lag de focus op de uitleg van opdrachten, het delen van verhalen. Verder was er aandacht voor moeilijkheden in het schrijfproces en andere zaken. Tijdens de sessies was er ruimte om verhalen te delen waarbij altijd het uitgangspunt de beleving van de participanten was. Hierbij kregen ze de opdracht om in een paar woorden een reactie terug te koppelen aan elkaar. Bij deze opdracht was het de bedoeling dat de behandelaren niet als therapeut reageren. De begeleiders bewaken en begeleiden het groepsproces gedurende de sessies. De participanten hebben door middel van hulpvragen in het werkboek een structuur aangeboden gekregen. Hiermee konden ze reflecteren op verschillende onderdelen uit hun leven en een alternatief verhaal opschrijven. Met behulp van deze opdrachten worden de participanten aangemoedigd om onder andere betekenis te geven aan waardevolle gebeurtenissen, na te denken over mogelijkheden om relaties met anderen te versterken, problemen op te lossen en eigen krachten te benoemen (Universiteit Twente, 2019).

Voor dit onderzoek zijn de sessies met audioapparatuur opgenomen en vier van de twaalf sessies zijn getranscribeerd. In Tabel 1 (pagina 13) is een overzicht te zien van de sessies van ‘Een Sterk Verhaal’. De gebruikte fragmenten in het onderzoek komen uit sessie

1, 3, 5 en de eerste helft van sessie 7. Met de keuze voor deze sessies is er een spreiding over de groepssessies waarbij alle luiken (verleden, heden, toekomst) en de beginsessie zijn meegenomen in het onderzoek. Daarnaast zijn in deze sessies voor het eerst de geschreven verhalen per luik door de participanten gedeeld in de groep. Dit leken de spannendste momenten voor de participanten: om een deel van hun verhaal in de groep te vertellen. Dit onderzoek is benaderd vanuit de vraag hoe de participanten omgaan met deze momenten en wat er verder gebeurt tijdens deze sessies.

Tabel 1

Overzicht van de groepssessies van de interventie ‘Een Sterk Verhaal’

Sessienummer	Titel	Delen
Sessie 1	Kennismaking en levenslijn	
Sessie 2	Het kantel- of keerpunt	
Sessie 3	Het verleden	Luik 2
Sessie 4	Extra schrijfsessie: Het verleden	
Sessie 5	Een blik op het heden en je toekomst	Luik 1
Sessie 6	Extra schrijfsessie: Titels	
Sessie 7	Op weg naar herstel	Luik 3
Sessie 8	Dierbare anderen en een brief aan mijzelf	
Sessie 9	Vriendelijk zijn voor jezelf en anderen	
Sessie 10	Vooruitkijken	
Sessie 11	Je eigen levensverhaal als een boek	

Participanten

In deze studie zijn de participanten de patiënten met persoonlijkheidsstoornissen die deelnemen aan de interventie ‘Een Sterk Verhaal’ bij Scelta Apeldoorn. Dit betreft een groep van twaalf patiënten en daarbij een observator en twee behandelaren, een basispsycholoog en een klinisch psycholoog, die de interventie begeleiden. De participanten zijn door de hoofdonderzoeker van ‘Een Sterk Verhaal’ benaderd voor dit onderzoek. Voor de inclusie van de patiënten is voorafgaand aan de interventie met zowel de patiënt als de aangewezen regiebehandelaar afgestemd of deelname aan de interventie gepast was. Daarnaast zijn voor deelname aan de interventie een aantal exclusiecriteria opgesteld. Deze waren een IQ lager dan 80, het verkeren in een crisissituatie of ernstige instabiliteit, of het hebben van een

psychose of een antisociale persoonlijkheidsstoornis. Na de samenstelling van de groep werden de potentiële deelnemers nogmaals goed geïnformeerd middels een informatiebijeenkomst waarbij ruimte was voor vragen. Hierna werd een toestemmingsverklaring getekend (Universiteit Twente, 2019).

De onderzoeksgroep bestond uit 12 patiënten uit zowel de kliniek als de dagkliniek van Scelta Apeldoorn. De participanten hebben een gemiddelde leeftijd van 34 jaar, er nemen 7 vrouwen en 5 mannen deel en het opleidingsniveau loopt van laag tot hoog. Participanten voor dit onderzoek zijn bij Scelta Apeldoorn in behandeling voor één of meerdere persoonlijkheidsstoornissen. Daarbij komen borderline, vermijdende en afhankelijke persoonlijkheidsstoornissen het meest voor. Veel patiënten hebben comorbiditeit in de vorm van stemmings- en angststoornissen.

Analyse en software

De kwalitatieve data die de getranscribeerde delen uit de groepssessies omvatten zijn middels een aantal richtlijnen uit het stappenplan van Verhoeven (2011) geanalyseerd. Allereerst is vanuit de onderzoeksvraag naar de data in zijn algemeenheid gekeken. Daarbij was de aandacht gericht op de verschillende processen in de groepssessies. Door middel van een bottom-up analyse is gekeken naar wat (terugkerende) thema's leken te zijn en opvallende opmerkingen vanuit de participanten (Blair, 2015). Vervolgens zijn deze fragmenten gegroepeerd en geordend. Hierbij is gekeken welke onderwerpen vaker terugkwamen in de data. Deze onderwerpen zijn benoemd aan de hand van de hoofdonderwerpen waarmee de subcodes zijn gecreëerd. Hierna zijn de subcodes middels top-down analyse bij de thema's van het TGI model ondergebracht. Een overzicht van de samenvoeging van de bottom-up en top-down analyse is te zien in Figuur 2 (pagina 15).

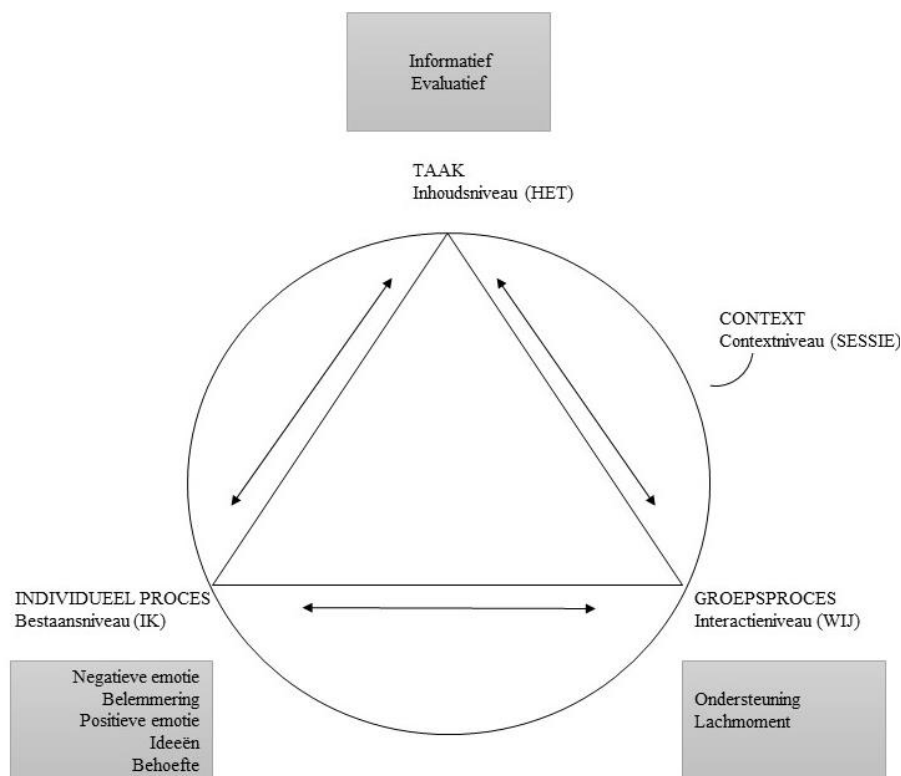
De data zijn voor de derde onderzoeksvraag, over de *Context*, apart geanalyseerd. Hierbij zijn niet de subcodes gebruikt, maar is een interpretatiekader gebruikt voor de analyse. Er is gekeken naar wat in zijn algemeenheid gebeurt in de groepssessies. Deze data zijn helemaal bottom-up bekeken. Voor het interpreteren van de *Context* zijn steeds drie vragen gesteld: Wat is het thema van de groepssessie?, Hoe reageren de begeleiders? en Hoe reageert de groep? Voor het coderen en het analyseproces is het softwareprogramma Atlas.ti versie 8 voor Windows (Scientific Software Development GmbH, 2019) gebruikt.

Aan de hand van het opgestelde codeschema zijn de data geanalyseerd. Om de processen in de groepssessies beter te kunnen begrijpen is gekeken naar wat zich afspeelt op de eerder genoemde thema's van het TGI model; *Taak*, *Individueel proces*, *Groepsproces* en

Context, zie ook Figuur 2 (pagina 15). De thema's zijn toegekend aan de volgende negen subcodes: 'Informatief', 'Evaluatief', 'Negatieve emotie', 'Belemmering', 'Positieve emotie', 'Ideeën', 'Behoefte', 'Ondersteuning' en 'Lachmoment'. De wijze waarop de fragmenten zijn gecodeerd in dit onderzoek wordt hieronder toegelicht.

In zijn algemeenheid omvat een fragment een uitspraak van één zin of meerdere zinnen van een participant waarbij expliciet iets gezegd wordt over een proces in de groepssessie. Dit kunnen uitspraken zijn naar aanleiding van een vraag van de begeleiding alsook op eigen initiatief van de participant. De reacties daarop van andere participanten zijn alleen gecodeerd als expliciet ook iets gezegd werd wat ondergebracht kon worden bij de subcodes. De fragmenten die geen processen uit het codeerschema bevatten zijn niet meegenomen in de codering maar wel in de *Context*. Eveneens zijn de vragen of reacties van de begeleiding in de *Context* geanalyseerd. De fragmenten waarbij de participanten als opdracht een stuk hebben voorgelezen of als voorgeschreven opdracht moesten reageren op elkaar zijn niet meegenomen in de codering. Hiervoor is gekozen omdat deze stukken geen extra informatie voor de processen van dit onderzoek bevatten. Tot slot waren er fragmenten waarbij meerdere thema's en subcodes toegewezen konden worden; deze zijn toegelicht in het hoofdstuk Resultaten.

Figuur 2. Het TGI model beschreven aan de hand van het codeersysteem van dit onderzoek.



Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken aan de hand van de onderzoeksvragen. Voor dit onderzoek zijn 442 fragmenten geïdentificeerd uit vier groepssessies van de interventie waaraan verschillende thema's en subcodes zijn toegekend. De eerste onderzoeksvraag wordt middels het TGI model met bijbehorende thema's en subcodes besproken. Voor de tweede onderzoeksvraag zijn de uitkomsten van de groepssessies weergegeven in Tabel 2 (pagina 20), die het verloop van de processen van de verschillende sessies weergeeft. Tot slot is voor de derde onderzoeksvraag vanuit de context bekeken hoe de verschillende processen geïnterpreteerd kunnen worden.

Wat zijn de verschillende processen tijdens de groepssessies van de interventie 'Een Sterk Verhaal'?

Uit het onderzoek komt naar voren dat tijdens de groepssessies de thema's *Individueel proces*, *Taak* en *Groepsproces* te onderscheiden zijn. Deze thema's zijn toegekend aan de negen subcodes uit het analyseproces. De negen subcodes zijn: 'Belemmering', 'Negatieve emotie', 'Ideeën', 'Positieve emotie', 'Behoeft', 'Evaluatief', 'Informatie', 'Ondersteuning' en 'Lachmoment'. De omschrijvingen van deze subcodes worden verder toegelicht in dit hoofdstuk en zijn ook weergegeven in Figuur 2 (pagina 15). Het *Individueel Proces* komt het meest naar voren in de groepssessies, gevolgd door de *Taak* en het *Groepsproces*. De thema's en subcodes worden hieronder besproken met illustraties van bijbehorende fragmenten.

Individueel proces. Bij het thema *Individueel proces (bestaansniveau)* ligt de focus op de binnenwereld van de participant. Er lijkt een duidelijk onderscheid gemaakt te kunnen worden tussen de verschillende aspecten van dit thema. Het *Individueel proces* is opgedeeld in vijf subcodes: 'Belemmering', 'Negatieve emotie', 'Ideeën', 'Positieve emotie' en 'Behoeft'. De subcodes worden hieronder besproken aan de hand van meest naar minst voorkomendheid in de groepssessies; zie daarvoor Tabel 2 (pagina 20).

Belemmering. Deze subcode omvat uitspraken of vragen waaruit blijkt dat een participant door iets tegengehouden wordt. Dat kunnen fysieke belemmeringen zijn, maar ook gedachten, gevoelens of emoties waardoor het bijvoorbeeld niet lukt om voor te lezen, een schrijfpodricht te volbrengen of te reageren in de groep. Deze subcode omvat belemmeringen die expliciet zijn benoemd in relatie tot het individuele proces. Wanneer een uitspraak een belemmering met betrekking tot de inhoud betreft, wordt de code ondergebracht bij het thema *Taak* bij de subcode 'Evaluatief'. Bij deze gecodeerde fragmenten gaat het om

belemmeringen die de participant meer bij zichzelf zoekt (ten aanzien van het individueel proces). Zo geven participanten bijvoorbeeld aan: *“Ja dus elke keer weer als ik er voor ging zitten kreeg ik letterlijk een blokkade.”* en *“Ja sorry ik had even moeite om hier je verhaal te volgen, je ging best wel vlot. Dus ehm, ik heb het eigenlijk niet meegekregen.”*. De fragmenten waarin een participant belemmeringen bespreekt die bijvoorbeeld meer gingen over de onduidelijkheden in de opdrachten, zijn bij het thema ‘*Taak*’ en de subcode ‘Evaluatief’ gecodeerd.

Negatieve emotie. Deze subcode omvat uitspraken waarbij negatieve gevoelens van een participant expliciet benoemd worden in de sessie. Dit kunnen uitspraken zijn waarbij participanten aangeven dat ze bijvoorbeeld boos, bang of verdrietig zijn. Voorbeelden van negatieve emoties die benoemd worden zijn: *“Ja ik baal wel dat ik het nog niet compleet heb.”*, *“Oja, daar had ik ook in gefaald voor mijn gevoel.”* en *“Ja ik voel pijn, pijn in hoeveel mensen lijden eigenlijk.”*.

Ideeën. De subcode ‘Ideeën’ omvat uitspraken waarbij participanten aangeven dat ze op een idee of aanpak voor zichzelf zijn gekomen of geïnspireerd zijn geraakt door anderen. Dit zijn uitspraken waaruit naar voren lijkt te komen dat een participant op een positieve manier geholpen lijkt te zijn in bijvoorbeeld het schrijfproces. Het gaat hierbij over wat werkend is voor de participant, bijvoorbeeld hoe de participant opdrachten of emoties zo goed mogelijk weet te managen tijdens de interventie. Uitspraken die hierbij naar voren komen zijn bijvoorbeeld: *“Dus ik heb voor mezelf besloten dat ik hier langer blijf en eerder kom om dan aan die tijd hieraan te besteden.”* en *“En nu jij net zei, dat je die hulpvragen had, dacht ik ‘oh, die heb ik helemaal niet gebruikt’. Nu kijk ik er weer iets anders tegen aan weet je wel, nu ga ik ik het denk ik weer iets anders beschrijven.”*.

Positieve emotie. Deze subcode omvat uitspraken van participanten waarbij positieve gevoelens van de participant expliciet benoemd worden. Dit kunnen uitspraken zijn waarbij participanten aangeven dat ze zich bijvoorbeeld blij, gelukkig of goed voelen. Participanten zeggen bijvoorbeeld *“Het steunt zeg maar ook nu nog in die beslissing maar het geeft ook nieuwe energie om weer te zeggen van, oké daar deed ik het dus voor.”* en *“Ja ik ben eigenlijk een beetje trots op mezelf.”*.

Behoeft. De laatste subcode van dit thema is ‘Behoeft’. Deze subcode omvat uitspraken waaruit blijkt dat deelnemers ergens behoefte aan hebben. Dit kunnen uitspraken zijn over de uitkomsten van de interventie of behoeftes omtrent wat participanten nodig hebben in de sessie. Deze subcode heeft als focus de behoefte ten aanzien van het individuele proces. Wanneer een behoefte omtrent de taak wordt uitgesproken zal deze onder *Taak* bij

subcode ‘Evaluatief’ worden ondergebracht. Fragmenten die passen bij deze subcode zijn bijvoorbeeld: *“Maar ik denk ook dat ik even iets meer rust nodig heb om daar echt voor open te kunnen staan.”*, *“Oké, ik zou het fijn vinden als ik even vijf minuten zou mogen hebben om mijn tekst te lezen.”* en *“Maar ik merk ook dat ik het, voor mij dat ik ook een heel leuk en druk weekend heb met allemaal dingen dan ga ik niet zeggen, dan ga ik nu even lekker mijn levensverhaal pakken dat had ik niet, nee daar had ik geen behoefte aan.”*.

Taak. Het thema *Taak (inhoudsniveau)* omvat de gespreksinhoud waarbij de interventie aan bod is gekomen. Dit thema is opgedeeld in twee subcodes: ‘Evaluatief’ en ‘Informatief’.

Evaluatief. De subcode ‘Evaluatief’ omvat uitspraken over hoe participanten de inhoud van de interventie hebben ervaren. Hierbij komt naar voren wat participanten van de inhoud vonden of waar ze tegenaan liepen met betrekking tot de inhoud. Het lijkt erop dat wanneer expliciet door de begeleiding gevraagd werd hoe de participanten het vonden, er evaluatief gereageerd wordt. Deze reacties waarbij participanten aangeven hoe ze de opdrachten vonden komen weinig spontaan voor in de groepssessies. Bijvoorbeeld: *“Ik vond het denk ik wel fijn om eerst in de enkelvoud verleden tijd te schrijven, dus wat je vorige week benoemde.”* en *“Ik ben op zich aardig eind gekomen, ik heb tot en met adolescentie. Ehm ik ben op gegeven moment wel gestopt met schrijven en ben gaan typen omdat ik last kreeg van mijn hand.”*. In dit laatste fragment komen de subcodes ‘Evaluatief’ en ‘Belemmering’ naar voren. Dit fragment is daarom dubbel gecodeerd en laat zien dat in dit onderzoek ook twee subcodes aan een fragment toegekend kunnen zijn.

Informatief. De subcode ‘Informatief’ omvat vragen van participanten over de interventie, opdrachten of instructies. Tijdens de groepssessies worden bijvoorbeeld de schrijfp opdrachten uitgelegd en stellen participanten vragen als: *“Stel je voor dat je meer dan twee pagina’s tekst hebt, kan dat ook of moet het binnen die twee pagina’s blijven?”*, *“Wat is het begeleidersblad?”*, *“Dus twee weken om alles af te schrijven?”* en *“Hebben we genoeg schrijfpapier in het boek zitten?”*.

Groepsproces. In de groepssessies komt ook het thema *Groepsproces* naar voren. Dit thema omvat fragmenten die bijdragen aan het groepsproces van de interventie en is opgesplitst in twee subcodes: ‘Ondersteuning’ en ‘Lachmomenten’.

Ondersteuning. De subcode ‘Ondersteuning’ omvat uitspraken waarbij expliciet naar voren komt dat participanten elkaar spontaan steunen of complimenteren vanuit de groep.

Deze subcode betreft uitspraken ten aanzien van het groepsproces. De momenten waarop de participant gevraagd wordt door de begeleiding om in één woord iets ondersteunends tegen elkaar te zeggen, zijn niet meegenomen in het onderzoek. Voorbeelden passend bij de subcode ‘Ondersteuning’ zijn: *“Je hebt je altijd alleen gevoeld in je problematiek en doordat je de verbinding met je eigen therapiegroep hebt weet je dat je eigenlijk niet alleen bent want er zijn meer mensen die tegen dezelfde dingen aanlopen.”*, *“Ja ik voel me geaccepteerd, dat vind ik heel fijn. En je wordt gevalideerd, ik word er bijna emotioneel van om dat te zeggen.”* en *“Ja niet alleen maar ook ehm, je hebt je nooit ergens thuis gevoeld en je hebt je altijd anders gevoeld. Tenminste ik heb me altijd anders gevoeld en hier voel ik me niet anders.”*. Tijdens de groepssessies komt ook naar voren dat de participanten elkaar steunen wanneer moeilijkheden worden uitgesproken, bijvoorbeeld wanneer voor de eerste keer het persoonlijke verhaal voorgelezen moest worden: *“Ik vind het wel een hele grote groep maar misschien ben ik de enige.”*. Hier reageert een participant bijvoorbeeld steunend: *“Ik wil wel beginnen met dingen voorlezen, mijn knelpunten. Dus misschien dat het dan wat minder moeilijk maakt voor anderen.”* en *“Je hebt wel wat gedaan, je hebt wel gekozen voor iets.”*.

Lachmomenten. De subcode ‘Lachmoment’ omvat de momenten waarop de groep, of een deel ervan, lacht. In dit onderzoek zijn deze momenten getranscribeerd als ‘Lachmoment’. Deze momenten komen bijvoorbeeld voor wanneer iemand in de groep een grap vertelt, er versprekingen zijn of om spanning te reduceren. In de context worden deze momenten nader bekeken en wordt ingezoomd op wat interpretaties kunnen zijn waardoor een lachmoment is ontstaan of plaatsvindt.

Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen de groepssessies van de interventie ‘Een Sterk Verhaal’?

Om te onderzoeken wat deze verschillen en overeenkomsten zijn in de groepssessies, zijn de aantallen van de gecodeerde fragmenten in Tabel 2 (pagina 20) weergegeven. Het thema *Individueel proces* (49,5%) komt het meest naar voren. De thema’s *Taak* (26,7%) en *Groepsproces* (23,8%) komen beduidend minder vaak naar voren in het totaal van de groepssessies. Wanneer ingezoomd wordt per groepssessie lijkt er veel variatie te zijn. In groepssessie 1 komen vooral de behoeftes (38,5%) en positieve emoties (23,1%) naar voren en de rest veel minder. In groepssessie 3 staan vooral ondersteuning (22,9%) van de groep en belemmeringen (18,6%) van het individu centraal. De overige subcodes lijken gematigd voor te komen en behoeftes (0,7%) komen nauwelijks voor. In groepssessie 5 komen evaluatie (22,1%) van de interventie en negatieve emotie (18,4%) het meest voor. De rest van de

subcodes komt gematigd voor en het gaat daarbij aanzienlijk minder over behoeftes (2,5%) en positieve emoties (3,7%). Tot slot komen in groepssessie 7 de evaluatie (24%) van de taak en negatieve emoties (20%) van de participanten het meest aan bod. De andere subcodes komen hier aanzienlijk minder voor. Lachmomenten komen het meest voor in groepssessie 3 (10,7 %) en groepssessie 5 (11,7 %). De wijze waarop deze verschillen vanuit de groepssessies kunnen worden geïnterpreteerd, wordt in de resultaten van de derde onderzoeksvraag beschreven.

Tabel 2 *Overzicht van gecodeerde thema's en categorieën van de interventie 'Een Sterk Verhaal'*

Thema	Categorie	Procent per thema	Procent per subcode	S*1	S*3	S*5	S**7
Individueel proces (Bestaansniveau)		49,5 %		79,6%	43,6 %	48,5 %	48 %
	Belemmering		14,9 %	7,7 %	18,6 %	13,5 %	15 %
	Negatieve emotie		14,5 %	7,7 %	7,9 %	18,4 %	20 %
	Ideeën		7,7 %	2,6 %	7,1 %	10,4 %	6,0 %
	Positieve emotie		7,2 %	23,1%	9,3 %	3,7 %	4,0 %
	Behoefte		5,2 %	38,5 %	0,7 %	2,5 %	3,0 %
Taak (Inhoudsniveau)		26,7 %		10,3 %	22,8 %	30,1 %	33 %
	Evaluatief		17,4 %	0 %	12,1%	22,1 %	24 %
	Informatief		9,3 %	10,3 %	10,7 %	8,0 %	9,0 %
Groepsproces (Interactieniveau)		23,8 %		10,3 %	33,6 %	21,5 %	19 %
	Ondersteuning		13,8 %	7,7 %	22,9 %	9,8 %	10 %
	Lachmoment		10,0 %	2,6 %	10,7 %	11,7 %	9,0 %
Totaal fragmenten		442	442	39	140	163	100

Opmerking. S* staat voor de gecodeerde sessie uit de interventie 'Een Sterk verhaal'. S** staat voor sessie 7 welke voor de helft is meegenomen in dit onderzoek.

Hoe kunnen de verschillende processen tijdens de groepssessies van de interventie ‘Een Sterk Verhaal’ vanuit de context worden geïnterpreteerd?

Om de derde onderzoeksvraag te beantwoorden is gekeken naar de *Context* van de groepssessies. De resultaten worden weergegeven per groepssessie en geïllustreerd met fragmenten uit de sessie. Aan deze fragmenten zijn regelnummers toegekend waaraan wordt gerefereerd in de beschrijving van de groepssessies. De verschillende processen zijn steeds geanalyseerd aan de hand van de thema's, reactie van de begeleiding en reactie van de groep.

Groepssessie 1. In deze groepssessie komen duidelijk de behoeftes en positieve emoties van de participanten naar voren. Dit lijkt passend te zijn bij de inhoud van deze groepssessie: deze sessie is het eerste moment dat de groep bij elkaar komt en de interventie besproken wordt. Hierbij wordt vooral aandacht besteed aan het voorstellen en aan wat de participanten verwachten van de interventie. De begeleiding vraagt expliciet naar wat de participanten hopen dat de interventie oplevert (regel 1). Het lijkt daardoor passend te zijn dat in deze sessie het individuele proces zo sterk naar voren komt. De participanten reageren door hun behoeftes uit te spreken waarbij óók positieve emoties naar voren komen (regel 2, 4, 6, 8 en 10). Tegelijkertijd valt de afwezigheid van de subcode ‘Evaluatief’ ook goed te verklaren. Aangezien de participanten in deze groepssessie nog geen opdrachten hebben uitgevoerd of een sessie hebben meegemaakt, wordt de inhoud nog niet geëvalueerd. Onderstaand een weergave van groepssessie 1 waarin te zien is dat de subcodes ‘Behoefte’ en ‘Positieve emoties’ naar voren komen.

Voorbeeld groepssessie 1

- 1) Begeleiding: *“Oké, dank jullie wel. Het zou nog wel even oefenen zijn met de namen maar een oefening start helpt daar dan bij. Maar ik zou graag willen beginnen met is te vragen aan jullie verwachtingen zijn, wat jullie hopen mee te kunnen nemen uit deze module? Jullie hebben natuurlijk de poster zien hangen en een uitleg gekregen in de csb he en wat is je reden zeg maar dat je deelneemt, wat hoop je er voor jezelf uit te halen?”*
- 2) Participant: *“Ik heb zelf dat ik hoop dat er een bepaalde lijn in komt naar wat ik hierna wil. En dat heeft eigenlijk mij gemotiveerd om er aan mee te doen.”*
- 3) Begeleiding: *“Mooi, ja.”*
- 4) Participant: *“Ja ik hoop dat ik de verbinding kan maken met zeg maar een stukje verleden, patronen uit het verleden. En dat voor mezelf helder krijgen en daar ook vervolgens weer een toekomst pad aan te verbinden.”*
- 5) Begeleiding: *“Ja, prachtig, ja.”*
- 6) Participant: *“Voor mij is het denk ik ja, ik ben iemand die dingen heel negatief op dingen terugkijkt en ik hoop dat ik ook positieve dingen ehm, een grotere rol kan laten spelen in hoe ik nu tegen mezelf aan kijk en ook mijn toekomstige zelf.”*
- 7) Begeleiding: *“Mooi, ja dat komt zeker aan bod, ja.”*

- 8) Participant: *"Ik heb een beetje hetzelfde inderdaad zeg maar hoe sta je nu, en hoe wil je in de toekomst zeg maar, waar wil je naar toe."*
- 9) Begeleiding: *"Ja, ja, prima."*
- 10) Participant: *"Ja ik sluit mij ook wel aan bij een aantal dingen die al zijn gezegd en ik was ook gewoon nieuwsgierig.."*
- 11) Begeleiding: *"Aaah!"*
- 12) Participant: *"Naar wat de inhoud van de module zou zijn. Dat speelt ook wel mee."*

Groepssessie 3. In deze groepssessie komen de ondersteuning van de groep en de belemmeringen van het individu het meeste voor. Dit lijkt voort te komen vanuit de bespreking van de eerste schrijfpdracht en het delen van het eigen verhaal voor de eerste keer. De participanten geven aan daar veel belemmeringen te zijn tegengekomen waar aandacht aan wordt besteed in de sessie. De begeleiding laat iedereen uit de groep aan het woord en lijkt te reageren zonder oordeel (regel 2, 7, 9, 13 en 15). Door het uitspreken van de belemmeringen (regel 1, 3 en 5) is er veel herkenning en daarmee 'Ondersteuning' ontstaan vanuit de groep (regel 6, 10 en 11). Onderstaand een weergave van groepssessie 3 waaruit te constateren is dat voornamelijk 'Ondersteuning' en 'Belemmering' naar voren komen. Hierin staat een voorbeeld waarbij er een lastig moment lijkt te zijn voor een participant. Dit betreft het moment waarbij de participanten voor het eerst de opdracht krijgen om hun eigen verhaal te delen. Er lijkt in de groep zowel herkenning als ondersteuning geboden te worden. Daarnaast biedt de begeleiding ruimte om dit onderwerp bespreekbaar te maken.

Voorbeeld groepssessie 3

- 1) Participant: *"Ik vind het wel lastig merk ik."*
- 2) Begeleider: *"Ja?"*
- 3) Participant: *"Ik vind het wel een hele grote groep maar misschien ben ik de enige."*
- 4) -Instemmende reacties rest van de groep-
- 5) Participant: *"Ja en ik zou het liever iets kleiner willen maar.."*
- 6) Participant: *"Ik wil wel beginnen met dingen voorlezen mijn knelpunten dus misschien dat het dan wat minder moeilijk maakt voor anderen."*
- 7) Begeleider: *"Je kunt ook even kijken of er een deel is wat je wil voorlezen. Als je denkt het geheel is me een beetje veel, ik denk wel hoe meer het lukt om het wezenlijke te delen, hoe meer ehm het waardevol kan zijn zeg maar. Maar ik snap ook dat het kwetsbaar voelt."*
- 8) Participant: *"Nou heb ik gelukkig niet iets heel heftigs hoor maar nou ja, ik vind het best wel een grote groep dus dat vind ik lastig."*
- 9) Begeleider: *"Ja, ik hoop dat je het kunt verdragen. En ook de waarde ervan maar ik snap wat je zegt, misschien willen anderen er nog iets over zeggen?"*
- 10) Participant: *"Ja ik vind het ook heel spannend en ik denk, ik zou wel willen beginnen want ik denk als ik nu naar iemands anders verhaal ga luisteren ik het totaal niet kan volgen omdat ik zelf zoveel spanning heb dus dat vind ik dan niet eerlijk. Dus ik zou het ook wel fijn vinden als ik kan beginnen."*

- 11) Participant: *"Ik heb wel een beetje hetzelfde inderdaad."*
- 12) Er wordt gereageerd door andere participanten dat ze het lastig vinden of willen beginnen met het delen in de groep.-
- 13) Begeleider: *"Zijn er nog anderen die ook iets willen zeggen vooraf?"*
- 14) -De participanten reageren instemmend op elkaar waarbij ze de aspecten aangeven die ze lastig vinden van het delen.-
- 15) Begeleider: *"Ja, zullen we het toch maar proberen?"*

Lachmomenten groepssessie 3. Er zijn veel lastige momenten voor de participanten in de groepssessie. Opvallend is dat er ook veel wordt gelachen. De lachmomenten in deze sessie ontstaan wanneer bijvoorbeeld oplossingen op een sarcastische manier worden aangedragen (onderstaand regel 9). Daarnaast ook bij de opdracht met betrekking tot een terugkoppeling van een gedeeld verhaal. Het moment van delen in de groep lijkt een spannend moment te zijn waarbij mogelijk ontlading is door de opmerking van de participant. Deze twee voorbeelden van lachmomenten zijn hieronder weergegeven.

Voorbeeld lachmoment groepssessie 3

- 1) Participant: *"Ik vond het beeldend schrijven ook heel lastig omdat ik, wat me opviel want dat doe ik in het echt ook, dat ik de omgeving een beetje vergeet en dan heel erg in mijn hoofd zit en ik merk dat met schrijven dat ik heel erg mijn gedachten aan het opschrijven was. Het lijkt eigenlijk heel erg op hoe ik het in het echt ook beleef."*
- 2) Begeleiding: *"Oké."*
- 3) Participant: *"Maar dat beeldend schrijven dat ging dus niet."*
- 4) Begeleiding: *"Oké, haha. Maar jij merkt dus ook van goh die focus die is veel meer naar binnen toe dan naar buiten toe."*
- 5) Participant: *"Ja."*
- 6) Begeleiding: *"Ja, dat is wel aardig om dan toch eens te proberen je focus een beetje te verleggen."*
- 7) Participant: *"Ja maar als ik, ik merk als ik dat ga doen dan ga ik gewoon dingen verzinnen en dan voelt het helemaal niet meer als mijn verhaal."*
- 8) Begeleiding: *"Oh ja, ja dat is ook weer niet de bedoeling."*
- 9) Participant: *"Dat ik het dan niet meer weet en dan ga ik invullen dat het regende ofzo maar.."*
- 10) Begeleiding: *"Ja dat heeft niet zo veel zin nee."*
- 11) -Gelach groep-

De volgende weergave is een deel van een lachmoment in groepssessie 3 dat ontstaat nadat een participant zijn verhaal heeft gedeeld. De participanten hebben de opdracht gekregen om in de kring in één woord een reactie te geven op het verhaal van de voorlezer. Doordat een emotioneel verhaal is gedeeld door de participant lijkt de spanning in de groep te zijn verhoogd (regel 2). Wanneer er een verspreking is of een onoplettendheid kan dit voor

een lachmoment zorgen (regel 12).

Voorbeeld lachmoment groepssessie 3

- 1) Participant: *“Streng.”*
Begeleiding: *“-naam participant-?”*
- 2) Participant: *“Ja ik kan even niet op het woord komen, ik heb het natuurlijk vergeleken onbewust. Ik zit nu iets anders te bedenken, ik denk ehm, toch wel richting zelfcompassie.”*
- 3) Begeleiding: *“Oké, ja.”*
- 4) Participant: *“In de zin van, ja het is een bewustwording van ik mag in mezelf geloven, vanuit die kant.”*
- 5) Begeleiding: *“Hm, hm. –naam participant-?”*
- 6) Participant: *“Ja ik weet niet of echt een woord voor heb. Maar ik vind het gewoon mooi hoe je jezelf beschrijft, dat je jezelf daarin herkent. Of erkenning misschien.”*
- 7) Begeleiding: *“Oké, erkenning van jezelf?”*
- 8) Participant: *“Ja.”*
- 9) Begeleiding: *“Oh mooi.”*
- 10) Participant: *“Ja ik had ook zelfcompassie.”*
- 11) Begeleiding: *“Oké.”*
- 12) Participant: *“Ik weet niet, moet ik nu een nieuw iets bedenken of?”*
- 13) Begeleiding: *“Nee.”*
- 14) -Gelach van de groep-

Groepssessie 5. In deze sessie zijn de meest voorkomende processen de evaluatie met betrekking tot de interventie en negatieve emoties. Dit lijkt voort te komen uit een opdracht waarbij de participanten eerst een geluksmoment en gelijk daarna een minmoment delen. Hierbij is het de bedoeling dat alle participanten één woord teruggeven. Er lijkt verwarring te ontstaan wanneer deze momenten zo kort achtereen worden gedeeld. Het is opvallend dat de participanten aangeven dat ze deze opdracht niet prettig vinden en benoemen daarbij ook hun negatieve emoties (regel 1, 2, 5). De begeleiding hoort de participanten aan, vangt ze op en staat open om gezamenlijk naar een oplossing te zoeken (regel 7, 12 en 15). Dit lijkt een aanzet te geven waardoor de groep vervolgens samen tot een oplossing komt waardoor deze verwarring opgelost lijkt te zijn. In deze sessie is lang stilgestaan bij de opdracht en de negatieve beoordeling daarvan. Onderstaand een voorbeeld uit de sessie waarbij verwarring lijkt te ontstaan bij de participanten nadat volgens de opdracht twee verhalen zijn gedeeld door een participant.

Voorbeeld groepssessie 5

- 1) Participant: *“Ik merk dat ik twee verhalen moeilijk vind om te volgen emotioneel. Ik zit met mijn emotie bij de eerste en dan komt de tweede en dan kan ik niet daar zo snel schakelen. Dus ik heb volgens mij stukjes gemist. Ik voel mij ook heel erg wazig nu.”*

- 2) Participant: *"Ja ik vind, misschien kunnen we beter eerst allemaal positief en dan allemaal negatief, of andersom maar ik heb het ook wel een beetje van pfoeh..."*
- 3) Participant: *"Ja ik ben ook helemaal beetje schhhhh en dit trek ik niet langer nog."*
- 4) Participant: *"Misschien moeten we even een paar seconden pauze inlassen."*
- 5) Participant: *"Ja ik ben helemaal aan het shaken."*
- 6) Participant: *"Ja of dat je dan de positieve verhalen, dat we daar op reageren en dan de negatieve verhalen en dan ook weer daar op reageren. Is dat iets?"*
- 7) Begeleiding: *"Dat kan, zouden jullie dat prettiger vinden?"*
- 8) -Instemmende reacties van de groep.-
- 9) Participant: *"Ja, dan kun je er even bij stilstaan inderdaad want nu is het echt zo boem, pam."*
- 10) Participant: *"Want ik merk ook dat ik het tweede verhaal een deel gemist heb puur omdat ik me, het eerste, 'oh' en die doe je ook maar vanwege het feit dat.."*
- 11) Participant: *"Ja, moet ik hem nog een keer doen?"*
- 12) Begeleiding: *"Ik vond eigenlijk dat je het heel mooi hebt voorgelezen."*
- 13) -Reacties door elkaar vanuit de groep.-
- 14) Participant: *"Het heeft niets met hem te maken."*
- 15) Begeleiding: *"Maar laten we even overleggen want ehm, is ja jullie hebben het nu niet goed meegekregen begrijp ik."*

Lachmomenten groepssessie 5. In deze groepssessie is ook veel gelachen.

Deze lachmomenten vonden in de groepssessie met name plaats tijdens de opdracht waarbij de participanten één woord moesten terugkoppelen. Het is opvallend dat de lachmomenten veelal voorkomen nadat een minmoment is gedeeld door een participant. Hierbij lijkt de spanning te zijn verhoogd in de groep doordat de participant zich op een kwetsbare manier heeft opgesteld. Een participant geeft ongenueanceerd aan wat er in zijn gedachten speelt (regel 12). Dit zorgt voor een lachmoment in de sessie. Een voorbeeld van een lachmoment is hieronder weergegeven.

Voorbeeld lachmoment groepssessie 5

- 1) Begeleiding: *"Je had warmte nodig?"*
- 2) Participant: *"Ja, nog steeds (lacht)."*
- 3) Begeleiding: *"Ik zou zeggen bescherming voor het kleine meisje."*
- 4) Participant: *"Ik had ook bescherming."*
- 5) Participant: *"Liefde. Dat ik je gun."*
- 6) -Groep lacht en reageert door elkaar.-
- 7) Participant: *"Ja ik wens het kleine meisje ook liefde."*
- 8) Begeleiding: *"Dan gaan we verder bij jou –naam patiënt-."*
- 9) Participant: *"Ehm, warmte."*
- 10) Participant: *"Ik heb wel een beeld maar dat is denk ik niet zo aanmoedigend. Ik ga toch...nee, laat maar."*
- 11) Participant: *"Nee mag wel."*
- 12) Participant: *"Ja ik dacht nog.. (lacht), ik moest aan hans en grietje denken dat je gewoon die heks in de oven duwt."*

13) -Groep lacht en reageert door elkaar.

Groepssessie 7. In groepssessie 7 staan evaluatie en negatieve emoties op de voorgrond. Dit lijkt voort te komen uit de gesprekken die in de sessie plaatsvinden over de uitvoering van de opdrachten en het aantal overgebleven sessies. Een aantal participanten geeft hierbij aan dat ze de interventie niet meer kunnen overzien. Daarnaast zijn er ook participanten die aangeven het verloop onder controle te hebben. In deze sessie wordt stilgestaan bij de opdrachten die nog komen gaan. Daarbij besteedt de begeleiding veel aandacht aan het toelichten ervan. De negatieve emoties worden door de participanten uitgesproken wanneer ze het over de opdrachten hebben. De participanten geven aan wat het met hen doet (regel 3, 10, 11 en 13). Onderstaand een voorbeeld van een moment waarbij de participanten het hebben over een nog te maken opdracht. Hierin is te zien dat de begeleiding steunend en structurerend reageert (regel 2, 4, 7, 9 en 12) en ook anderen uit de groep ruimte geven er iets over te zeggen (regel 12).

Voorbeeld groepssessie 7

- 1) Participant: *“Ja maar ik zie achter in later dat je ook wel weer een brief aan jezelf gaat schrijven en ik heb het idee dat je het daar dan in doet, dingen naar jezelf wenst.”*
- 2) Begeleiding: *“Maar het kan ook beide wel dus.”*
- 3) Participant: *“Dus dat vind ik soms ook lastig van wat hoort nou waarbij.”*
- 4) Begeleiding: *“Ja brief aan jezelf gaat ook wat meer over ja weet je, hoe je kunt, begrip kunt hebben voor datgene wat voor jou moeilijk is en hoe je je zelf kunt steunen op de momenten dat er moeilijke keuzes voorliggen en op een andere manier.”*
Participant: *“Dat is toch ook de kracht uit het verleden die je meeneemt naar het heden en naar je toekomst.”*
- 5) Begeleiding: *“Dat is wat ik erover kan zeggen, ja?”*
- 6) Participant: *“En ook die brief moeten we nog binnen drie weken klaar hebben.”*
- 7) Begeleiding: *“Nee dat dus niet, die mag dus dan één week later.”*
- 8) Participant: *“Dus die komt dan niet in je boek?”*
- 9) Begeleiding: *“Jawel maar dat is zeg maar omdat de redacteur dus alles naloopt op typfouten die heeft dan al alles en dan heb je alleen nog de brief want anders dan haalt hij dat niet in drie weken.”*
- 10) Participant: *“Ik word gillend gek geloof ik.”*
- 11) Participant: *“Nou ja ik denk dat ook, kijk je moet, zeg maar de verhalen moet je allemaal af hebben, dan moet je ze er nog allemaal netjes inzetten en kijken hoe groot of hoe klein, aanvullen of niet aanvullen, foto's.. pfoe, het is wel ehm, veel. Ja.”*
- 12) Begeleiding: *“Ja dat ben ik met je eens ja. –Naam participant- hoe is het voor jou?”*
- 13) Participant: *“Ehm, ja ik ben er eigenlijk wel redelijk relaxt onder nog, ik ik moet dat zien hoe dat gaat straks als ik het allemaal ga uitschrijven straks, ik liep toch al heel erg achter dus voor mij is het meer dat ik denk ja, nu zit er nog iets meer haast achter maar dat, ja bij mij is dat misschien meer een schop onder mijn kont dus dat..”*

Totaal groepssessies. De subcode ‘Evaluatief’ van het thema *Taak* komt in totaal het meest voor in de interventie. In de interventie wordt het meest stilgestaan bij evaluatieve momenten met betrekking tot de inhoud van de interventie. De participanten geven hierbij expliciet aan wat de opdrachten bij hen teweeg brengen. Het *Individueel proces* komt het meest naar voren in de interventie. De subcodes die onderdeel zijn van het thema variëren per groepssessie. Hierbij lijken de besproken onderwerpen in de groep een rol te spelen. Het *Groepsproces* komt het meest naar voren wanneer er verhalen gedeeld worden in de groepssessies.

De begeleiding is sturend in wat in de interventie behandeld wordt maar er is ook ruimte voor onderwerpen die niet in het handboek staan. Wanneer participanten aangeven vast te lopen of moeilijkheden ervaren in de interventie of bij zichzelf, wordt dit door de begeleiding opgepakt. De participanten worden hierbij op verschillende manieren geholpen.

Tot slot reageert de groep in de sessie wisselend op elkaar. Steunende reacties komen veelal terug in de groepssessies. Tevens is er veel herkenning in de verhalen en emoties die gedeeld worden. Dit wordt door de participanten benoemd als steunend en helpend voor het proces in de interventie.

Discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten van dit onderzoek geëvalueerd en geïnterpreteerd aan de hand van de onderzoeksvragen. Hierbij worden de belangrijkste bevindingen behandeld. Vervolgens worden de implicaties van het onderzoek besproken evenals de positie van de resultaten ten opzichte van de gevonden literatuur. Tot slot worden ook suggesties voor toekomstig onderzoek gegeven.

De interventie 'Een Sterk Verhaal' is voor dit onderzoek onderzocht. De focus lag hierbij op de processen tijdens de groepssessies omdat hier nog weinig van bekend was. De interventie verkeert nog in de pilotfase en deze studie kan bijdragen aan verbetering van de interventie. Uit de resultaten komt naar voren dat de thema's van het TGI model een rol spelen in de interventie. Daarnaast is ook te zien dat de themaverdeling veel varieert tussen de groepssessies. Uit de analyse blijkt dat dit te maken heeft met de inhoud van de sessie, de reactie van de begeleiders en de reactie van de participanten. De thema's van het TGI model zijn te herkennen in de interventie. De processen kunnen echter nog specifieker benoemd worden door middel van subcodes.

Uit de eerste onderzoeksvraag *Wat zijn de verschillende processen tijdens de groepssessie van de interventie 'Een Sterk Verhaal'?*, komt naar voren dat deze processen onder te verdelen zijn aan de hand van het TGI model. Daarbij zijn de thema's *Taak*, *Groepsproces* en *Individueel proces* opgedeeld in verschillende subcodes: 'Belemmering', 'Negatieve emotie', 'Ideeën', 'Positieve emotie', 'Behoeftes', 'Evaluatief', 'Informatie', 'Ondersteuning' en 'Lachmoment' (zie Figuur 2 op pagina 14).

De tweede onderzoeksvraag luidt *Zijn er verschillen en overeenkomsten tussen de groepssessies van de interventie 'Een Sterk Verhaal'?* Deze onderzoeksvraag hangt samen met de derde onderzoeksvraag *Hoe kunnen de verschillende processen tijdens de groepssessies van de interventie 'Een Sterk Verhaal' vanuit de context worden geïnterpreteerd?*. Deze onderzoeksvragen worden samen beknopt besproken. De verschillen in de gecodeerde fragmenten laten zien dat het *Individueel proces* het meest voorkomt in de interventie. 'Belemmeringen', 'Negatieve emoties', 'Ideeën', 'Positieve emoties' en 'Behoeftes' zijn onderdeel van dit thema, die gevarieerd aan bod komen in de groepssessies. Volgens Yalom (2001) komt het bestaansniveau het duidelijkst naar voren zodra in de groep gevoelens van onzekerheid en angst spelen. Dat is op basis van dit onderzoek in deze groepssessies ook het geval. Het *Individueel proces* treedt op wanneer de participanten in een kwetsbare positie worden gesteld door het delen van hun zelfgeschreven verhaal. Deze

kwetsbare opstelling is bevorderlijk voor een open groepsklimaat dat bijdraagt aan het effectief delen (Van Vreeswijk & Broersen, 2013). Dat past bij de verwachtingen van de interventie waarbij de groep gestimuleerd werd om zich kwetsbaar op te stellen. De definitional ceremonies, een techniek vanuit de narratieve therapie (White M., 2007), was vaak een moeilijk punt in de interventie. Op de momenten waarbij de participanten hun zelfgeschreven verhaal moesten delen, leek dit vaak op weerstand en moeilijkheden te stuiten. Hierbij waren de begeleiders hard nodig om de participanten te helpen in het proces.

Naast de interventie als geheel, is ook onderzocht wat de verschillen tussen de verschillende groepssessies zijn. Hieruit komt naar voren dat er duidelijke verschillen zijn in en tussen de groepssessies. Deze verschillen komen mogelijk voort uit de fase van de interventie, de reactie van de begeleiders en de reactie van de groep. Yalom (2001) stelt ook dat er een aantal genezende factoren bij groepstherapie zijn. Het gaat dan onder andere om groepscohesie, universaliteit, zelfinzicht, het wekken van hoop, identificatie, humor en existentiële factoren. Hierdoor kunnen groepen een sterk medium zijn voor gedragsverandering en andere leerprocessen. Deze genezende factoren lijken ook in deze interventie een rol te spelen in het thema *Individueel proces*.

De genezende factor humor komt in deze interventie relatief vaak voor. Het betreft hier de lachmomenten die gekoppeld kunnen worden aan de genezende factor ‘humor’ van Yalom (2001). De lachmomenten lijken versterkend en verbindend te werken in de groep. Het lachen lijkt opvallend te zijn in de interventie en speelt een relatief grote rol in de groepssessies die veel emoties oproepen. Ondanks het feit dat deze sessies als lastig worden benoemd, blijkt er ruimte te zijn waarbij gelachen mag worden. Lachen geeft door middel van expressie uiting aan het gevoelsleven en is een reactie op interne en externe psychische processen (Wauters, 1996). Onderzoek laat zien dat lachen angstgevoelens reduceert en iemand op zijn gemak kan stellen. Dit kan verklaren hoe het komt dat participanten vaak lachen in emotioneel beladen situaties. De lachmomenten lijken niet storend te zijn en lijken bij te dragen aan versterking van de band tussen de participanten onderling. Arminen en Halonen (2007) stellen dat lachen een cruciaal onderdeel is van therapeutische processen en bepalend is voor het omgaan met confrontaties in groepstherapie. Lachen wordt vaak geassocieerd met het voltooien van problematische acties, waarbij vertellen over problemen onderdeel kan zijn (Arminen & Halonen, 2007). Het is bekend dat in een groep het belangrijk is dat de focus ligt op verbinding met elkaar aangaan en daarmee voor elkaar van betekenis worden (Remmerswaal, 2013). Onder andere de lachmomenten lijken dit bij te dragen aan het groepsproces van de interventie.

Vanuit de *Context* zijn ook de reacties van de begeleiding, de reacties van de groep en thema's geïnterpreteerd. Uit de analyse komt naar voren dat de begeleiding sturend is in wat in de interventie behandeld wordt. Tevens is er ook ruimte voor onderwerpen die niet in het handboek van de interventie staan beschreven. Wanneer participanten aangeven vast te lopen of moeilijkheden ervaren in de interventie of bij zichzelf, wordt dit door de begeleiding opgepakt. De participanten worden op verschillende manieren geholpen. Zo wordt in de interventie adviserend, steunend, complimentierend, bevestigend, verdiepend en evaluerend gereageerd door de begeleiding. Remmerswaal (2013) beschrijft dat de begeleider van de groep de taak heeft om de groepsactiviteit zo goed mogelijk te leiden en samen te vatten. Remmerswaal (2013) onderscheidt verschillende soorten inmengingen: luisteren en samenvatten, informatie geven of opvragen, meningen geven of opvragen, deskundigheid tonen en tot slot aansluiten. Daarnaast ook bijvoorbeeld het tonen van acceptatie, feedback en confrontatie, openheid, en persoonsgerichte interventies. Dit lijkt overeen te komen met de manier waarop de begeleiding in deze interventie intervenueert. De samenwerking en gelijkwaardigheid welke binnen de narratieve therapie voorop staan zoals White en Epston (1990) beschrijven, komen terug in deze interventie. De overtuiging dat de patiënt de meeste kennis over zichzelf bezit en met de begeleider samenwerkt lijkt versterkend te werken in de interventie zoals White (2007) beschreef.

De reacties van de groep zijn ook meegenomen in de analyse van de *Context*. Naar voren komt dat de groep op verschillende manieren reageert in de interventie. Zowel vanuit het thema *Groepsproces* als de *Context* is te zien dat groepsleden veel aandacht besteden aan het afbouwen van een zelfbeeld dat mogelijk op valse erkenning gebaseerd was. Ook besteden zij veel aandacht aan het opbouwen van een nieuw zelfbeeld. Tevens is de steun vanuit de groep door de erkenning die ze elkaar bieden tijdens de lastige deelmomenten terug te zien. Dit zijn processen die Remmerswaal (2013) ook beschrijft als waardevol voor het contextniveau.

De limitaties van dit onderzoek worden achtereenvolgens besproken. Aangezien de onderzoeker de enige is die de data heeft gecodeerd, kon er geen interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend worden. Hierdoor is niet duidelijk hoe replicerbaar dit onderzoek is. In dit onderzoek heeft geen triangulatie plaatsgevonden, dit zou van invloed kunnen zijn op de interne validiteit (Flick, 2007). De validiteit kan verhoogd worden door triangulatie toe te passen in volgend onderzoek (Salkind, 2010). In dit onderzoek is gestreefd naar transparantie over het thema- en codeerschema en het analyseproces waardoor de eigen interpretaties zo inzichtelijk mogelijk zijn gemaakt.

De subcodes zijn soms lastig te onderscheiden, daarom zijn codeerregels opgesteld en is daarmee een hiërarchie gecreëerd. Sommige fragmenten zijn verschillend interpreteerbaar waardoor er niet altijd één passende subcode toe te kennen is. Er komen dan meerdere processen in één fragment aan de orde en daardoor kunnen meerdere subcodes worden toegekend. Om dit in vervolgonderzoek te voorkomen zouden de subcodes nog verder gespecificeerd kunnen worden. Mogelijk zijn deze subcodes nog verder onder te verdelen waardoor er minder overlap is en meer inzicht in de kleinere processen en onderwerpen. Op deze manier kunnen de uitspraken over de subcodes betrouwbaarder worden. Bij vervolgonderzoek is aan te bevelen om een tweede beoordelaar te laten onderzoeken of de codering dezelfde resultaten oplevert. Dit zou de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid vergroten.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat het TGI model een passend model blijkt te zijn om de gevonden subcodes onder te brengen. Het TGI model bevat thema's die steeds terugkeren, zowel in deze interventie als in trainingen in het algemeen (Remmerswaal, 2013). Het zou kunnen dat bij de top-down analyse van de thema's uit het model mogelijke andere thema's niet zijn gedetecteerd in het onderzoek. Door de subcodes middels een bottom-up methode te creëren is geprobeerd dit maximaal te ondervangen in dit onderzoek. Het thema *Context* omvatte verhoudingsgewijs veel informatie. Daarbij zou in vervolgonderzoek een concretere opdeling gemaakt kunnen worden in verschillende processen. De processen van de begeleiding en korte reacties van participanten waren in dit onderzoek soms lastig te interpreteren. Deze processen leken soms overlap te hebben met het *Groepsproces* waarbij het lastig was om onderscheid te maken. Het thema *Groepsproces* leek dus niet helemaal dekkend te zijn met de opgestelde subcodes; dit zou nog verder uitgebreid kunnen worden in toekomstig onderzoek.

De scope van dit onderzoek is een pilotstudie waarbij vier groepssessies van de interventie 'Een Sterk Verhaal' onderzocht worden. Vervolgonderzoek kan zich richten op alle sessies en tevens meerdere groepen includeren. Dit kan meer inzicht bieden in advies voor ontwikkeling van deze interventie. Wanneer bijvoorbeeld meerdere groepen worden onderzocht kan de verdeling van de verschillende thema's representatiever worden neergezet. Dit kan informatief zijn voor de trainers om meer inzicht te krijgen hoe de processen in groepssessies zijn verdeeld. Indien naar voren komt dat in de meeste sessies het voornamelijk over de *Taak* gaat, kan bekeken worden of dit gewenst is. Tevens kunnen aanpassingen gedaan worden in het handboek of in de instructies. Dit kan bijvoorbeeld door meer focus te leggen op het *Individueel proces*. Op deze manier kan de interventie aangepast worden zoals bedoeld of gewenst.

Op basis van dit onderzoek is te zien dat in groepssessies 3 en 5 de subcode ‘Informatief’ van het thema *Taak* sterk naar voren komt ten opzichte van de andere groepssessies. In deze sessies komen vragen naar voren waarbij het erop lijkt dat zaken rondom de interventie opdrachten onduidelijk zijn. Bij deze interventie zou het *Individueel proces* in alle sessies naar voren mogen komen om het hersteldoel te bereiken. De *Taak* en *Groepsproces* zijn in deze interventie meer een middel dan een doel op zich. Aan de hand van deze informatie kunnen mogelijk aanpassingen gemaakt worden in het handboek of instructies van de interventie. Door deze aanpassing wordt de interventie mogelijk begrijpelijker voor de participanten en gaat de aandacht meer uit naar het *Individueel proces*. De participanten hebben dan meer focus om verder te kunnen komen in hun herstelproces.

Daaruit voortvloeiend zou een advies zijn voor vervolgonderzoek om de interventie tijdens de ontwikkelingsfase te monitoren. Dit geeft inzicht of aanpassingen in de interventie daadwerkelijk effect hebben. Dit kan middels een plan-do-check-act-plan (Richards & Hallberg, 2015) uitgevoerd worden. Hierdoor kan gecontroleerd worden welke thema’s naar voren komen. Daarnaast kan ook gemonitord worden of de thema’s het gewenste effect hebben. Met als uiteindelijke doel door te ontwikkelen en de gewenste kwaliteit van de interventie te bereiken (Taylor, et al., 2013).

Een ander onderzoeksadvies is om de data op basis van audio en beeld te analyseren. In dit onderzoek zijn alleen audiodata gebruikt. Hierdoor kon de non-verbale communicatie van de participanten niet meegenomen worden in het onderzoek. Non-verbale communicatie is van grote invloed op communicatie in het algemeen (Coleman & Wu, 2006). Doordat in dit onderzoek de non-verbale communicatie niet aanwezig is, is het soms lastig om de fragmenten op de juiste manier te interpreteren. Wanneer beeldmateriaal meegenomen wordt in een volgend onderzoek kan mogelijk meer gezegd worden over de communicatiepatronen van de participanten onderling. Dit kan vervolgens nieuwe inzichten bieden waarom bepaalde boodschappen op een bepaalde manier worden overgebracht en ontvangen door de participanten (Hall & Knapp, 2013).

Daarnaast zijn er ook aanbevelingen voor de begeleiding van de interventie in de praktijk. De manier waarop de begeleiding in deze interventie handelde leek passend te zijn. De begeleiders speelden goed in op de participanten, ook op de lastige momenten van bijvoorbeeld het delen van het zelfgeschreven verhaal. Leiderschapsfactoren zoals: bewaken van het verloop, zorgzaamheid, toekennen van betekenis en stimuleren van emoties komen hierin terug (Yalom, I. D.; Lieberman, M. A., 1973). Deze vaardigheden zijn aan te bevelen voor de begeleiding van vervolg interventies.

Dit onderzoek laat zien dat het frame van het TGI model passend is om een groepsinterventie te analyseren. Voor soortgelijke groepsinterventies die als training bedoeld zijn wordt verwacht dat dezelfde onderzoeksmethode passend is. Er komen bij groepsinterventies op een meer therapeutische basis mogelijk ook andere onderwerpen en processen aan bod (Alberts, Kuijpers, & Lichtwarck-Aschoff, 2015). In dit onderzoek is te zien dat er verschillende processen in de interventie ‘Een Sterk Verhaal’ naar voren komen. Deze worden beïnvloed door verschillende factoren, zoals reacties van de groep, reacties van de begeleiding en de opdrachten. Voor toekomstige interventies is het interessant om te bekijken wat het doel is van een interventie en of de processen daaraan bijdragen.

Verwijzingen

- Alberts, E., Kuijpers, R., & Lichtwarck-Aschoff, A. (2015). Therapeutische gespreksinterventies binnen groepstherapie. *GZ-Psychologie*, 10-17.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5)*. Arlington: American Psychiatric Association.
- Angus, L., Levitt, H., & Hardtke, K. (1999). The Narrative Processes Coding System: Research Applications and Implications for Psychotherapy Practice. *Journal of Clinical Psychology*, 1255-1270.
- Arminen, I., & Halonen, M. (2007). Laughing with and at Patients: The Roles of Laughter in Confrontations in Addiction Group Therapy. . *The Qualitative Report*, 484-513.
- Arntz, A., & Bögels, S. (2000). *Praktijkgerichte gedragstherapie. Schemagerichte cognitieve therapie voor persoonlijkheidsstoornissen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Bales, R. (1950). *Interaction process analysis: a method for the study of small groups*. Cambridge: Addison-Wesley.
- Beddeleem, E., & Lysebetten, M. v. (2019, Oktober 26). *Zorgniveau: eerstelijnszorg / tweedelijnszorg / derdelijnszorg*. Opgehaald van Samen in chronische zorg: <http://www.lmnregiagent.be/zorgniveau>
- Blair, E. (2015). A reflexive exploration of two qualitative data coding techniques. *Journal of Methods and Measurement in the Social Sciences*, 14-29.
- Chakhssi, F., Janssen, W., Pol, S., Dreumel, M., & Westerhof, G. (2015). Acceptance and commitment therapy group-treatment for non-responsive patients with personality disorders: An exploratory study. . *Personality and mental health*, 345-356.
- Chakhssi, F.; Westerhof, G.J.; Ullrich, C. (2018). *Een Sterk Verhaal- een Evaluatieonderzoek van een Levensverhaal Interventie ter Bevordering van Herstel bij Mensen met Persoonlijkheidsstoornissen in de Derdelijns Gezondheidszorg*. Enschede: Universiteit Twente.
- Cohn, R. C. (1997). *Van psychoanalyse naar themagecentreerde interactie. Basisteksten*. Amsterdam: Boom Uitgevers.

- Coleman, R., & Wu, D. H. (2006). More Than Words Alone: Incorporating Broadcasters' Nonverbal Communication Into the Stages of Crisis Coverage Theory . *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 1-17.
- Derksen, J. (2001). *Arbeid en Belastbaarheid: Persoonlijkheidsstoornissen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Dey, I. (1993). *Qualitative data analysis*. London: Routledge.
- Flick, U. (2007). Triangulation of Qualitative and Quantitative Research. In U. Flick, *Managing Quality in Qualitative Research* (pp. 92-107). London: Sage Publications.
- Gask, L., Evans, M., & Kessler, D. (2013). Personality disorder. *British Medical Journal*, 28-32.
- Goncalves, M. M., Ribeiro, A. P., Mendes, I., Matos, M., & Santos , A. (2011). Tracking novelties in psychotherapy process research: The innovative moments coding system. *Psychotherapy Research*, 497-509.
- Goossens, W. (2001). *Handboek werken, leren en leven met groepen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Hall, J. A., & Knapp, M. L. (2013). *Nonverbal Communication* . Berlin: De Gruyter.
- Hermanns, J., Nijnatten, C. v., Verheij, F., & Reuling, M. (2005). *Handboek jeugdzorg deel 2. Methodieken van programma's*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Landelijke Stuurgroep Multidisciplinaire Richtlijnontwikkeling. (2008). *Multidisciplinaire Richtlijn Persoonlijkheidsstoornissen. Richtlijn voor de diagnostiek en behandeling van volwassen patiënten met een persoonlijkheidsstoornis*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Matos, M., Santos, A., Goncalves, M., & Martins, C. (2009). Innovative moments and change in narrative therapy. *Psychotherapy Research*, 68-80.
- MBT Nederland. (2019, Oktober 23). *Hoe ontstaan persoonlijkheidsstoornissen?* Opgehaald van MBT Nederland Expertise Centrum: <http://www.mbt nederland.nl/patienten-naastbetrokkenen/persoonlijkheidsstoornissen-algemeen/hoe-ontstaan-persoonlijkheidsstoornissen/>

- Meekeren van, E., & Korrelboom, K. (2001). Psychofarmacotherapie bij mensen met persoonlijkheidsstoornissen: mogelijkheden en beperkingen. . *Directieve therapie*, 39-48.
- Mendes, I., Ribeiro, A. P., Angus, L., Greenberg, L. S., Sousa, I., & Goncalves, M. M. (2010). Narrative change in emotion-focused therapy: How is change constructed through the lens of the innovative moments coding system? *Psychotherapy Research*, 692-701.
- Park, E. S., & Hinsz, V. B. (2015). Group Interaction Sustains Positive Moods and Diminishes Negative Moods. *Group dynamics; Theory, Research, and Practice*, 290-298.
- Polkinghorne, D. (1988). *Narrative knowing and the human sciences*. Albany: State University of New York Press.
- Remmerswaal, J. (2013). *Handboek groepsdynamica*. Amsterdam: Uitgeverij Boom Nelissen.
- Richards, D. A., & Hallberg, I. R. (2015). *Complex interventions in health, An overview of research methods*. Abingdon: Routledge.
- Salkind, N. J. (2010). *Encyclopedia of Research Design*. London: Sage Publications.
- Schneider-Landolf, M., Spielmann, J., & Zitterbarth, W. (2017). *Handbook of Theme-Centered Interaction (TCI)*. Gröttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Scientific Software Development GmbH. (2019, Oktober 29). *ATLAS.ti 8 Windows*. Opgehaald van ATLAS.ti Qualitative Data Analysis: <https://atlasti.com/product/v8-windows/>
- Soeteman, D., Hakkaart-van Roijen, L., Verheul, R., & Busschbach, J. (2008). The Economic Burden of Personality Disorders in Mental Health Care. *J. Clin. Psychiatry*, 259-265.
- Taylor, M. J., McNicholas, C., Nicolay, C., Darzi, A., Bell, D., & Reed, J. E. (2013). Systematic review of the application of the plan-do-study-act method to improve quality in healthcare. *BMJ Journals Quality & Safety*, 265-267.
- Universiteit Twente. (2019, Oktober 18). *Onderzoeks dossier Een Sterk Verhaal- een Evaluatieonderzoek van een Levensverhaal Interventie ter bevordering van Herstel bij Mensen met Persoonlijkheidsstoornissen in de Derdelijns Gezondheidszorg*.

Opgehaald van Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek:

https://www.toetsingonline.nl/to/ccmo_search.nsf/fABRpop?readform&unids=BEDE9E1057FD3766C125847F00234F92

- van der Molen, H. T., Simon, E., & van Lankveld, J. (2015). *Klinische psychologie*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- van Vreeswijk, M., & Broersen, J. (2013). *Kortdurende schemagroepstherapie, Cognitief gedragstherapeutische technieken. Handleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Van Vreeswijk, M., & Broersen, J. (2013). *Kortdurende schemagroepstherapie, Cognitief gedragstherapeutische technieken. Handleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Vandereycken, W., Hoogduin, C., & Emmelkamp, P. (2008). *Handboek Psychopathologie deel 1*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Vandereycken, W.; Hoogduin, C.A.L.; Emmelkamp, P.M.G. (2010). *Handboek Psychopathologie, Deel 2 Klinische Praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. . Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Wauters, W. (1996). De bevrijdende kracht van humor. In C. Truyen, & V. Portael, *Lachen is gezond, Volkswijsheid of medische ernst? Humor in de gezondheidszorg* (pp. 31-44). Leuven-Apeldoorn: Garant-Uitgevers.
- Wester, F. (1991). *Strategieën voor kwalitatief onderzoek*. . Muiderberg: Coutinho.
- Westerhof, G., & Bohlmeijer, E. (2010). *Psychologie van de levenskunst*. Amsterdam: Boom uitgevers.
- White M. (2007). *Maps of narrative practice*. New York: Norton & Company Inc.
- White, M., & Epston, D. (1990). *Narrative Means to Therapeutic Ends*. Adelaide: W.W. Norton & Company .
- Yalom, I. D. (2001). *Groepspsychotherapie in theorie en praktijk*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Yalom, I. D.; Lieberman, M. A.;. (1973). A Study of Encounter Group Casualties. In R. M. Maslowski, & L. B. Morgan, *Interpersonal growth and self actualization in groups* (pp. 87-112). New York: Arno Press.

